

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักเกณฑ์การรับรู้รายได้ของกลุ่มพลังงานในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 18 บริษัท

เนื่องจากกลุ่มพลังงานประกอบด้วยธุรกิจที่มีความหลากหลายและความซับซ้อนของธุรกิจ ซึ่งทำให้เกิดความหลากหลายในการรับรู้รายได้ที่แตกต่างกันออกไป ผู้ศึกษาจึงทำการศึกษาค้นคว้าหลักเกณฑ์การรับรู้รายได้ตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 37 เรื่องการรับรู้รายได้ การเปิดเผยข้อมูลการรับรู้รายได้ตามหมายเหตุประกอบงบการเงิน หลักการบัญชีที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้รายได้ รวมถึงการศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร สิ่งพิมพ์อิเล็กทรอนิกส์ งานวิจัยและวารสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้องเปรียบเทียบกับกรรับรู้รายได้ในรายงานประจำปีและงบการเงินประจำปี พ.ศ.2546 พ.ศ.2547 และ พ.ศ.2548 ของกลุ่มพลังงานในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อให้ทราบแนวทางการรับรู้รายได้ในทางปฏิบัติของธุรกิจกลุ่มพลังงานและเป็นข้อสังเกตแก่นักลงทุนในการตัดสินใจที่จะลงทุน ในธุรกิจกลุ่มพลังงานในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาเปรียบเทียบการรับรู้รายได้ในรายงานประจำปีและงบการเงินประจำปีของกลุ่มพลังงานในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย การเปิดเผยข้อมูลการรับรู้รายได้ตามหมายเหตุประกอบงบการเงิน และหลักเกณฑ์การรับรู้รายได้ตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 37 พบว่า กลุ่มพลังงานมีความหลากหลายของการรับรู้รายได้ ดังนั้นผู้ศึกษาจึงทำการศึกษารับรู้รายได้โดยแบ่งกลุ่มธุรกิจออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ ธุรกิจปิโตรเลียม ธุรกิจไฟฟ้า ธุรกิจน้ำ และธุรกิจถ่านหิน จากผลการศึกษสรุปได้ว่าทุกบริษัทมีการรับรู้รายได้ตามหลักเกณฑ์การรับรู้รายได้ในมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 37 เรื่องการรับรู้รายได้ ได้ดังนี้

การเปิดเผยการรับรู้รายได้ในหมายเหตุประกอบงบการเงิน สามารถสรุปผลการศึกษาค้นคว้าได้ ดังนี้

ด้านการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับรายได้และนโยบายการบัญชีเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ในการรับรู้รายได้ที่กิจการใช้ พบว่า บริษัทในกลุ่มพลังงานที่ทำการศึกษาค้นคว้าทั้งหมดมีการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับรายได้ในส่วนที่สำคัญ เช่น ข้อมูลการจำแนกงบการเงินตามส่วนงาน รายละเอียดเกี่ยวกับการแก้ไขงบการเงิน เป็นต้น และบริษัทที่มีการเปิดเผยนโยบายบัญชีตามหลักเกณฑ์การรับรู้รายได้แต่ละประเภท ได้แก่ รายได้จากการขาย รายได้จากการให้บริการ รายได้ดอกเบี้ย ค่าสิทธิ และเงินปันผล โดยจะทำการเปิดเผยไว้ในหมายเหตุประกอบงบการเงิน บริษัทจะทำการเปิดเผยข้อมูลมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับประเภทของรายได้ตามลักษณะของธุรกิจ และสาระสำคัญของรายได้แต่ละประเภท

ด้านการแสดงจำนวนรายได้ที่เป็นสาระสำคัญ พบว่าบริษัทในกลุ่มพลังงานที่ศึกษาค้นคว้าทั้งหมดมีการแสดงจำนวนรายได้ที่เป็นสาระสำคัญในงบกำไรขาดทุนตามมูลค่ายุติธรรม โดยแยกออกเป็นรายได้หลักของกิจการและรายได้อื่นๆที่เกี่ยวข้อง โดยส่วนใหญ่มีการแสดงจำนวนและประเภทของรายได้สอดคล้องกับหมายเหตุประกอบงบการเงินและลักษณะโดยทั่วไปของธุรกิจ

หลักเกณฑ์การรับรู้รายได้ตามประเภทของธุรกิจ สามารถสรุปผลการศึกษาเป็นตารางการรับรู้รายได้ตามหลักเกณฑ์ของมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 37 ดังนี้

ตารางที่ 5-1 ตารางจำแนกการรับรู้รายได้ของกลุ่มพลังงานตามหลักเกณฑ์ของมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 37

ธุรกิจปิโตรเลียม ไฟฟ้า น้ำ และถ่านหิน	
ประเภทสินค้า/บริการ/รายได้อื่น	การรับรู้รายได้ที่ต่างกันดังนี้
รายได้จากการขายสินค้า 1. รายได้จากจำหน่ายผลิตภัณฑ์น้ำมัน ผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียมเหลว ได้แก่ น้ำมัน เชื้อเพลิงเบนซิน ดีเซล แก๊สโซฮอล์ น้ำมันหล่อลื่นและแก๊สปิโตรเลียมเหลว	-เมื่อโอนความเสี่ยงและผลตอบแทนที่เป็นสาระสำคัญของความเป็นเจ้าของที่มีนัยสำคัญให้แก่ลูกค้าแล้ว -เมื่อส่งมอบสินค้าให้แก่ลูกค้าเรียบร้อยแล้ว
2. รายได้จากการขายก๊าซธรรมชาติและก๊าซปิโตรเลียมเหลว	-เมื่อส่งมอบสินค้าและโอนกรรมสิทธิ์ในสินค้าให้กับลูกค้าแล้ว -เมื่อส่งมอบสินค้าให้แก่ลูกค้าเรียบร้อยแล้ว
3. รายได้จากการจำหน่ายพลังงานไฟฟ้า ค่าปริมาณพลังงานไฟฟ้า และค่าพลังงานไฟฟ้า	-เมื่อส่งมอบสินค้าและหลังจากหักส่วนลดแล้ว -รับรู้ตามอัตราที่กำหนดในสัญญาซื้อขายไฟฟ้า -คำนวณจากปริมาณไฟฟ้าที่จ่ายจริง

ธุรกิจปิโตรเลียม ไฟฟ้า น้ำ และถ่านหิน	
ประเภทสินค้า/บริการ/รายได้อื่น	การรับรู้รายได้ที่ต่างกันดังนี้
6.รายได้จากการจำหน่ายแผงเซลล์แสงอาทิตย์และอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง	-เมื่อได้โอนความเสี่ยงและผลตอบแทนที่เป็นสาระสำคัญของความเป็นเจ้าของสินค้าที่มีนัยสำคัญไปให้กับผู้ซื้อแล้วแล้ว
7. รายได้ตามสัญญาซื้อขายไฟฟ้า และไอน้ำ	-รับรู้เมื่อส่งมอบและลูกค้ายอมรับการส่งมอบนั้น
8.รายได้จากการจำหน่ายน้ำและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ น้ำดิบ ท่อส่งน้ำและไอน้ำเพื่ออุตสาหกรรม	-เมื่อส่งมอบ -เมื่อส่งมอบสินค้าและหลังจากหักส่วนลดแล้ว
9.จำหน่ายถ่านหิน	-เมื่อมีการส่งมอบถ่านหินซึ่งถือตามน้ำหนักที่ซึ่ง ณ ปากเหมืองสุทธิจากส่วนเพิ่มหรือส่วนลดของถ่านหินเนื่องจากคุณภาพและน้ำหนักที่ได้รับแจ้งจากลูกค้า -เมื่อส่งมอบตามราคาในใบกำกับสินค้าซึ่งไม่รวมภาษีมูลค่าเพิ่ม การขายถ่านหินจะถือตามน้ำหนักถ่านหินที่ซึ่ง ณ ปากเหมือง ส่วนเพิ่มหรือส่วนลดของมูลค่าของถ่านหิน เนื่องจากคุณภาพและน้ำหนักถ่านหินจะบันทึกในเดือนที่ได้รับแจ้งจากลูกค้า
รายได้จากการให้บริการ	
1. ให้บริการขนส่งผลิตภัณฑ์น้ำมันปิโตรเลียมและผลิตภัณฑ์เคมีเหลว	-รับรู้รายได้ตามเกณฑ์สิทธิโดยพิจารณาความสำเร็จของงานบริการที่ให้ -เมื่อบริการที่ได้ให้แล้วเสร็จ
2. รายได้ค่าเช่า ได้แก่ เช่าระบบรับน้ำมันทางท่อ และเช่าสินทรัพย์ลงทุน	-รับรู้รายได้โดยใช้วิธีเส้นตรงตลอดอายุสัญญาเช่า -รับรู้รายได้ตามเกณฑ์คงค้าง
3. รายได้จากการรับจ้างดำเนินงานโรงไฟฟ้า เช่น เดินเครื่องและบำรุงรักษา	-เมื่อได้ให้บริการแล้ว -เมื่อให้บริการลูกค้าตามสัญญาหรือได้ออกใบแจ้งหนี้แล้ว
4. รายได้จากการออกแบบ รับเหมา ติดตั้งระบบงาน ได้แก่ ระบบไฟฟ้า อาคาร เซลล์แสงอาทิตย์ ท่อส่งน้ำ และประปา	-เมื่อได้ให้บริการแล้ว -เมื่อติดตั้งเสร็จ ลูกค้ารับมอบงานและบริษัท ได้ออกใบแจ้งหนี้ให้กับลูกค้าแล้ว -รับรู้ตามขั้นความสำเร็จของงาน โดยวัดจากอัตราส่วนต้นทุนการก่อสร้างจนถึงปัจจุบันเทียบกับประมาณการต้นทุนค่าก่อสร้างทั้งหมด -รับรู้ตามอัตราส่วนของงานก่อสร้างที่ทำเสร็จ
5. ให้บริการคำปรึกษาและคำแนะนำด้านการบริหารให้แก่บริษัทที่เกี่ยวข้อง	-ตามเกณฑ์คงค้าง

ธุรกิจปิโตรเลียม ไฟฟ้า น้ำ และถ่านหิน	
ประเภทสินค้า/บริการ/รายได้อื่น	การรับรู้รายได้ที่ต่างกันดังนี้
รายได้ดอกเบี้ย ค่าสิทธิ และเงินปันผล	
1. ดอกเบี้ยรับ	- ตามเกณฑ์คงค้าง - ตามเกณฑ์คงค้าง เว้นแต่จะมีความไม่แน่นอนในการรับชำระ - ตามเกณฑ์สัดส่วนของเวลาโดยคำนึงถึงอัตราผลตอบแทนที่แท้จริงของสินทรัพย์
2. ค่าสิทธิดำเนินการ	- รับรู้ตามข้อตกลงในสัญญา
3. ค่าสิทธิ	- รับรู้ตามเกณฑ์ที่ตกลงหรือสัญญาที่ทำไว้
4. เงินปันผลรับ	- เมื่อมีการประกาศจ่าย - เมื่อผู้ถือหุ้นมีสิทธิหรือประกาศสิทธิได้รับเงินปันผล

อภิปรายผล

จากการศึกษาการรับรู้รายได้ของกลุ่มพลังงานในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่าบริษัทในกลุ่มพลังงานมีการรับรู้รายได้ตามมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 37 เรื่องการรับรู้รายได้ ซึ่งมีความสอดคล้องกันกับการศึกษาการรับรู้รายได้ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มบันเทิงและสันทนาการของ นวลอนงค์ อนันต์๊ะ ที่มีความเหมือนกันในส่วนของหลักเกณฑ์ในการรับรู้รายได้ตามมาตรฐานการบัญชีฉบับที่ 37 ที่กล่าวไว้ว่าบริษัทมีการรับรู้รายได้เมื่อมีความเป็นไปได้ค่อนข้างแน่ที่กิจการจะได้รับประโยชน์เชิงเศรษฐกิจจากรายการค้านั้นและสามารถวัดมูลค่าของต้นทุนที่เกิดขึ้น หรือจะเกิดอันเนื่องมาจากรายการบัญชีนั้นได้อย่างน่าเชื่อถือ การรับรู้รายได้ในเวลาและจำนวนที่ถูกต้องเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งซึ่งทำให้ผลการดำเนินงานถูกต้องตามที่ควรจะเป็น และทำให้งบการเงินที่บริษัทจัดทำขึ้นมีความน่าเชื่อถือ หากผู้จัดทำบัญชีมีความประมาทเลินเล่อ หรือจงใจรับรู้รายได้ไม่ให้เป็นไปตามมาตรฐานดังที่กล่าวมาข้างต้น อาจส่งผลให้งบการเงินที่ได้มีความผิดพลาด ขาดความน่าเชื่อถือซึ่งมีโอกาสทำให้เกิดการทุจริตโดยการตกแต่งงบการเงิน ดังเห็นได้จากบริษัทปิคนิค คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ที่มีการเปิดเผยในหมายเหตุประกอบงบการเงินว่ามีการรับรู้รายได้ตามมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 37 แต่บริษัทถูกคณะกรรมการตลาดหลักทรัพย์เรียกตรวจสอบเพื่อให้งบการเงินนั้น เนื่องมาจากการตกแต่งบัญชีโดยการจงใจรับรู้รายได้ที่ผิดพลาดในเรื่องของเงินมัดจำค่าเช่าถังแก๊ส จากการทุจริตดังกล่าวทำให้งบการเงินของบริษัท ปิคนิคฯ มีผลกำไรที่สูงกว่าปกติ ดังนั้นการรับรู้รายได้ที่ผิดพลาดย่อมก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้นำงบการเงินของบริษัทไปใช้

ส่วนบริษัทกลุ่มพลังงานอื่นๆ มีการรับรู้รายได้เป็นไปตามมาตรฐานการบัญชีทำให้เกิดผลดีแก่บริษัท หากนักลงทุนสนใจที่จะลงทุนในบริษัทกลุ่มพลังงาน นักลงทุนควรศึกษาข้อมูลและรายละเอียดที่เป็นประโยชน์ของแต่ละบริษัท เพื่อนำข้อมูลไปใช้เป็นข้อสังเกตในการลงทุน เนื่องจากธุรกิจกลุ่มพลังงานนี้มีความหลากหลายและความซับซ้อนทางธุรกิจ ส่งผลให้เกิดความหลากหลายของรายได้ที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้นเพื่อใช้ในการตัดสินใจสำหรับผู้ลงทุนที่จะลงทุนในธุรกิจกลุ่มพลังงานในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย นักลงทุนควรศึกษาข้อมูลในส่วนนี้อย่างละเอียด

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาการรับรู้รายได้กลุ่มพลังงาน ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และการเปรียบเทียบการรับรู้รายได้ในรายงานประจำปีและงบการเงินของแต่ละบริษัทแล้วพบว่า มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. รายได้ดอกเบี้ย ค่าสิทธิ และเงินปันผลของบางบริษัทในกลุ่มพลังงานไม่ได้มีการเปิดเผยในหมายเหตุประกอบงบการเงิน ซึ่งควรจะทำการเปิดเผยเพื่อให้ทราบถึงหลักเกณฑ์การรับรู้รายได้ อย่างชัดเจนถูกต้องตามมาตรฐานการบัญชีที่รับรองโดยทั่วไป ไม่ว่าจะมีความสำคัญมากหรือน้อยก็ตาม
2. การศึกษาในครั้งนี้เป็นเพียงการศึกษาหลักเกณฑ์การรับรู้รายได้ในรายงานประจำปี และงบการเงิน จึงทำให้ศึกษาได้เฉพาะข้อมูลในหมายเหตุประกอบงบการเงินเท่านั้น สำหรับในการศึกษาครั้งต่อไปผู้ศึกษาอาจจะทำการศึกษาในเชิงลึกเพิ่มเติม เช่น การสัมภาษณ์บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับบริษัทที่ทำการศึกษายู่ เพื่อให้ได้ผลการศึกษาที่ละเอียดและชัดเจนมากขึ้น
3. นักลงทุนควรศึกษาข้อมูล รายละเอียดในงบการเงินของแต่ละบริษัทว่าเป็นไปตามมาตรฐานการบัญชีหรือไม่เพื่อจะได้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ในการตัดสินใจลงทุนในกิจการนั้น